

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї У
ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СУЧАСНИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Спеціалізація: логопедія

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Пшенична Раїса Володимирівна

Керівник к.пед.н., доц. Горлова А. В.

Рецензент Хоруженко Т.А.

вихователь-методист Антонівського ясла-

садка № 4 комбінованого типу з

логопедичними групами

Херсонської міської ради

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та родини у патріотичному вихованні дошкільників	7
1.1. Виховання патріота як педагогічна проблема.....	7
1.2. Батьки – суб’єкти взаємодії у патріотичному вихованні старших дошкільників.....	16
РОЗДІЛ 2. Оптимізація взаємодії «заклад дошкільної освіти-родина» в процесі патріотичного виховання дошкільників	24
2.1. Сучасний стан рівня вихованості патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	24
2.2. Педагогічні умови виховання патріотизму старших дошкільників засобами партнерської взаємодії «ЗДО - батьки».....	28
2.3. Оптимізація партнерських стосунків закладу дошкільної освіти та сім’ї вихованця у формуванні патріотизму.....	30
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	45
Додаток А Анкета для батьків	45
Додаток Б Поради батькам.....	51
Додаток В Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	54

ВСТУП

Глобальні динамічні перетворення в усіх сферах життя українського суспільства вимагають перегляду питань підготовки до змін молодого покоління. Особливої уваги потребує проблема становлення особистості-патріота, людини, яка щодня власними діями доводить любов до Батьківщини, українського народу, його історії та сьогодення.

Розбудова демократичного суспільства та становлення державності в Україні відбуваються в особливих умовах (Революція гідності, окупація Криму Російською Федерацією, бойові дії на Сході країни, пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19), які призводять до занепадницьких настроїв в суспільстві, розчарованості та переоцінки цінностей. Саме тому любов, розуміння, свідоме ставлення до Батьківщини, бажання змінювати життя на краще, мають формуватися в ранньому дитинстві за допомогою найближчих дорослих – батьків та вихователів.

Актуальність національно-патріотичного виховання є ключовою в головних державних документах, таких як Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина», Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [20], Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [13], Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді [4, с. 23], де визначено цілі та напрямки формування поваги, любові до рідної землі на засадах загальнолюдських духовних цінностей.

Особлива роль у патріотичному вихованні дошкільників відводиться цілеспрямованій взаємодії педагогів закладу дошкільної освіти з родинами вихованців, оскільки «об'єднання зусиль педагогів дитячого садка і батьків дозволяє створити єдиний розвивальний простір, комфортні умови для гармонійного становлення дитячої особистості» [25].

Питання національно-патріотичного виховання зростаючої особистості, ідеї формування гуманного громадянина-патріота завжди були в центрі уваги класиків зарубіжної педагогічної науки (Я. А. Коменський, Й. Песталоцці, А. Дістервег та ін.) та знаних вітчизняних науковців (Г. Сковорода, Т. Шевченко, О. Духнович, К. Ушинський, С. Русова, Б. Грінченко, М. Драгоманов, Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.). Сучасні українські дослідники (І. Бех, Т. Гавлітіна, В. Кузь, К. Чорна) сьогодні розглядають проблему становлення патріотичних почуттів та свідомості особистості як одну з найгостріших.

Першочергові задачі, визначені Законом України «Про дошкільну освіту», спрямовують діяльність педагогів ЗДО на формування в дошкільників любові до України, поваги до родини, шанобливого ставлення до народних звичаїв, знання державної та рідної мови, цінностей українського народу, інших націй і народів, відповідального ставлення до себе, оточення та довкілля. Реалізація цих завдань можлива за умов єдності виховних цілей педагогів та сім'ї. Така плідна взаємодія значущих дорослих стає підґрунтям формування основ духовності, оволодіння дошкільниками знаннями з історії України та набуття ними якісними новоутвореннями, які визначають моральний стрижень особистості.

Аналіз сучасного стану виховної роботи ЗДО з формування патріотизму дає підстави стверджувати, що сучасні дошкільники мають недостатньо розвинуті почуття належності до своєї країни; гордості за

успіхи Батьківщини; шанобливого ставлення до вірувань, культури, обрядів українців; захоплення красою рідної мови. Враховуючи сказане вище, виникає необхідність у визначенні ефективних шляхів спільної діяльності ЗДО та батьків зі здійснення патріотичного виховання дітей дошкільного віку з урахуванням сучасних підходів. Актуальність даної проблеми та недостатня її розробленість зумовили вибір теми нашого дослідження: «Партнерство ЗДО і сім'ї у патріотичному вихованні сучасних дошкільників».

Об'єкт дослідження: процес патріотичного виховання старших дошкільників.

Предмет дослідження: шляхи оптимізації партнерської взаємодії «заклад дошкільної освіти – родина» як передумови патріотичного виховання сучасних дошкільників.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати ефективність партнерської взаємодії «заклад дошкільної освіти – родина» в процесі патріотичного виховання дошкільників.

У відповідності до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження:**

1) на основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури здійснити характеристику понять «патріотизм» і «патріотична вихованість дошкільника»;

2) визначити дійсний стан сформованості патріотичної вихованості дошкільників на основі визначених критеріїв, показників та рівнів;

3) обґрунтувати педагогічні умови патріотичного виховання сучасних дошкільників;

4) визначити оптимальні шляхи патріотичного виховання дошкільників засобами створення партнерської взаємодії «заклад дошкільної освіти – родина».

З метою вирішення поставлених завдань можна використати такі **методи дослідження**, як: синтез, індукція та дедукція, спостереження, порівняння, анкетування та діагностування.

Структура кваліфікаційного проєкту складається зі змісту, вступу, двох розділів, в першому розділі два підпункти, в другому розділі три підпункти, загального висновку, списку використаних джерел з 33 джерел та двох додатків.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні засади дослідження партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та родини у патріотичному вихованні дошкільників

1.1 Виховання патріота як педагогічна проблема

Патріотичне виховання молоді сьогодні є однією з основних цілей у вітчизняній системі освіти. Все частіше можна спостерігати споживацький стиль життя зростаючих сучасних молодих людей, відсутність ідеалів та чітких орієнтирів у житті, недостатнє знання історії Батьківщини і подій, які відбуваються зараз.

Гострої актуальності питання національно-патріотичного виховання набуває в наш час, коли на тлі світових цивілізаційних процесів відбувається інтеграція України у європейське співтовариство і одночасно країна опинилася в стані фактичної війни на сході. Саме тому стратегічним завданням держави є «організація і проведення заходів на виконання національно-патріотичного виховання дітей, військово-патріотичного виховання учнівської молоді, військово-патріотичного навчання та утвердження національної ідентичності студентів, військово-патріотичного виховання військовослужбовців Збройних Сил

(далі – ЗС) України та формування української політичної нації (далі – Концепція) [19].

В Концепції Національно-патріотичного виховання громадян України та формування української політичної нації наголошено на актуальності та важливості системної роботи з виховання патріотичних почуттів та цінностей. Для реалізації цього завдання потрібна кропітка робота всіх членів суспільства та освітніх установ із застосування «найоптимальніших форм етнополітичної ідентичності», створення особистісно-орієнтованого механізму «переходу від тоталітаризму до громадянського суспільства», формування єдиної української нації, кожний громадянин якої прагне «створити процвітаюче демократичне суспільство, безпека, стійкість і прогресивний розвиток якого гарантуються державою» [19].

Формування української нації є не самоціллю, а засобом для формування повноцінної держави [19]. Патріотизм громадян сприяє розвитку країни, суспільства, основою якого є свобода, демократія, соціальна справедливість та гуманізм.

Тож розвиток відчуття приналежності до подій, що відбуваються в Україні, особистої відповідальності за долю рідного народу, формування поваги до державних символів, активного бережливого ставлення до культурної спадщини представників національностей, які живуть у нашій країні – це найважливіші вектори патріотичного виховання.

Поняття патріотизму в усі часи привертало увагу філософів, педагогів, психологів.

Патріотизм (грец. *πατριότης* – співвітчизник, грец. *πατρίς* та лат. *patria* – батьківщина) – глибоке громадянське почуття, підґрунтям якого є відданість, любов до Батьківщини, сприяння її успіхам і готовність у разі необхідності принести в жертву власні інтереси заради рідної країни та її народу, гордість за її здобутки і перемоги та особливе ставлення до

мови, історії, культури, вірувань та традицій [31]. Патріот – людина, яка відчуває патріотизм.

В українському педагогічному словнику наводиться наступне визначення патріотизму: це «одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів» [12, с. 9].

У філософському енциклопедичному словнику підкреслюється, що проявами патріотизму можуть бути самовіддане піклування про громадян Вітчизни; гордість за досягнення в освіті, науці, економіці, спорті, мистецтві; збереження і шанобливе ставлення до історичного минулого та національних цінностей країни; переживання за поразки та страждання в час біди [19].

Почуття патріотизму, за Р. Петронговським, віддзеркалюється у суспільній та особистій свідомості та становить головну передумову усвідомлення індивідом загальнолюдських моральних цінностей. Психологи любов до батьківщини розглядають в контексті позитивних емоцій, які сигналізують особистості про її благополуччя та захищеність [26, с. 77].

В педагогічному аспекті патріотизм трактується як якість моральної сфери людини, що впливає на поведінку та містить систему морально-етичних почуттів особистості до своєї Батьківщини. Ставлення до рідної країни визначає вчинкові моделі людини в різних проблемних ситуаціях і можуть реалізуватися в діях на її захист, розвиток та розбудову. «Як особистісна якість, патріотизм визначається стійким форматом поведінки, у тому числі і завдяки свідомому застосуванню сили волі, тому її треба виховувати» [32].

Як визначають автори Програми українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, «патріотизм – це любов до

Батьківщини, свого народу, турбота про його благо, сприяння й утвердження України як суверенної, правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти її незалежність, служити і захищати її, розділити свою долю з її долею» [4, с. 26].

До питань національно-патріотичного виховання молоді звертались філософи, громадські діячі, класики вітчизняної педагогіки (Г. Сковорода, О. Духнович, Г. Ващенко, М. Грушевський, К. Ушинський, М. Драгоманов, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, О. Захаренко) та сучасні науковці – І. Бех, А. Богущ, Л. Березівська, В. Бондар, О. Вишневський, І. Зязюн, О. Забужко, Л. Заліток, Г. Іванюк, Л. Лящук та ін. Дослідження в галузі національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку висвітлено в роботах : Л. Артемової, А. Богущ, А. Виноградової, К. Крутій, Т. Поніманської, Т. Філімонової, Л. Шкрєбтієнко, С. Матвієнко та ін.

Не дивлячись на різні підходи до пропонованої проблеми, дослідників питання патріотизму об'єднує ідея, висловлена К. Ушинським: справжня любов до Вітчизни є наслідком громадської (на її користь) праці людини. К. Ушинський вважав, що патріотизм є не тільки необхідною метою виховання, але і його могутнім педагогічним інструментом: «Немає людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню вірний ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з його поганими природними, особистими, сімейними і родовими схильностями» [29, с. 194].

Справжній патріот не обмежується гарними словами, пасивними розмовами про любов до рідного краю, він активно працює для свого народу та його добробуту [10, с. 157].

За О. Вишневським, існує три види патріотизму:

- *етнічний патріотизм* (ґрунтується на вродженому почутті особистої причетності до свого народу та його історичного минулого, на любові до культурної спадщини, традицій);

- *територіальний патріотизм* (в основі його – любов до «малої батьківщини», до місцевості, ландшафту, клімату тощо, де людина народилася);

- *державницький патріотизм* (підґрунтям якого є вище досягнення багатотисячових духовних надбань, ідеї національного світогляду, філософія, національна свідомість, ідеологія, народознавство) [10, с. 160-162].

Р. Петронговський вважає, що патріотичне виховання повинно здійснюватись як двоєдиний процес на психологічному та ідеологічному рівнях:

1. Це морально-психологічний процес формування почуттів, уявлень, звичок, настроїв, прагнень, норм патріотизму, вольових якостей.

2. Це світоглядний рівень – формування патріотичної свідомості, ідей, поглядів, переконань.

Під структурою патріотизму науковець розуміє систему таких якостей та компонентів:

1. Патріотичне почуття (любов до рідного, тривога, відповідальність за долю Вітчизни).

2. Національна гідність людини.

3. Потреба в задоволенні своїх національних інтересів, у національному самовпевненні.

4. Патріотична свідомість на основі національної свідомості, осмислення своєї громадянської ролі в суспільстві.

5. Національний такт і повага до національної гідності людей інших національностей.

6. Потреба у збереженні і передачі іншим людям вітчизняних духовно – культурних цінностей.

7. Потреба і готовність до діяльності щодо патріотичного змісту [26, с. 9].

Якщо з раннього дитинства національні вартості засвоюються малюком, цей стихійний процес перетворюється у свідоме ціннісне ставлення до Батьківщини.

В. Сухомлинський зауважував: «Патріотизм – це сплав почуття й думки, осягнення святині - Батьківщини – не тільки розумом, а й передусім серцем. Патріотизм починається з любові до людини. Патріотизм починається з колиски» [28, с. 10].

Підтверджують це ідеї фундаторки українського національного виховання С. Русової, яка зазначала, що патріотичні почуття необхідно пробуджувати ще в ранньому віці: «... треба з малих літ викликати в дітях палку любов до рідного краю. Треба цю маленьку іскорку роздмухати в гаряче, щире почуття, хай дитина додивляється до краси рідного степу, слухає рідну пісню, рідну мову, знає своїх рідних героїв – лицарів і щодалі більше свідомо ставиться до того національного осередку, в якому вона виростає, якому мусить служити» [14, с. 92].

В наш час пріоритетним є національно-патріотичне виховання української молоді. На офіційному сайті Міністерства освіти та науки України проголошено: «національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» [20]. Серед стратегічних завдань, які окреслюються програмою «Базовий компонент дошкільної освіти» [34] та Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді, передусім виділяються: формування національної свідомості, ціннісного ставлення до Батьківщини, всього українського; утвердження

взаємозв'язку між ідеалами індивідуальної свободи, прав людини та її громадянською відповідальністю; формування толерантного ставлення до інших культур і традицій. При цьому підкреслюється, що важливою якістю українського патріотизму має бути його дієвість, тобто турбота про благо народу та сприяння становленню й утвердженню української держави.

Патріотизм, у свою чергу, є складовою громадянськості, під якою розуміють «духовно-моральну цінність, світоглядно-психологічну характеристику людини, зумовлену її державною самоідентифікацією, усвідомленням належності до конкретної країни. З цим пов'язане більш чи менш лояльне ставлення людини до встановлених у державі порядків, законів, інституцій влади, почуття власної гідності, знання і повага до прав людини, чеснот громадянського суспільства, готовність та вміння дотримуватися власних прав та обов'язків» [26, с. 175].

Т. Філімонова доводить, що мета патріотичного виховання дошкільників має бути досягнута «шляхом реалізації таких виховних завдань:

1) утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;

2) виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;

3) підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника Вітчизни, героя;

4) усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

5) сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, вміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами,

органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;

6) формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

7) утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

8) культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

9) формування мовленнєвої культури;

10) спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму» [30, с. 164].

Особливостями прояву моральних та патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку є швидкоплинність і ситуативність. Дошкільника може схвилювати щойно прослухана казка про неймовірний вчинок, проте на ці почуття можуть бути «накладені» інші, і перше відчуття може згаснути. Тому, як зазначають провідні психологи, необхідно закріпити почуття, що виникає вперше у дошкільника, в багаторазових переживаннях. Провідним завданням вихователя, в даному випадку, є тривала та цілеспрямована робота над створенням відповідних виховних моментів. Подібні завдання можна вирішувати у всіх без винятку видах дитячої діяльності: на заняттях, граючи, у праці, в побуті [1, с. 97].

Результатом системного патріотичного виховання є *патріотична вихованість*, яка проявляється через емоційно-ціннісне ставлення до рідної країни, мотивацію до власної участі у практичних справах та реалізується у поведінці і діяльності дітей [33, с. 158].

Змінити реальність на краще можливо за умов консолідації суспільства, реалізації спільних цілей та ідеї патріотизму. Щоб

розвинути в людині ціннісне ставлення до оточуючих людей, любов до своєї Батьківщини, треба починати з раннього дитинства. А. Богуш під патріотичним вихованням розуміє взаємодію дорослого і дітей у суспільній діяльності та спілкуванні, що спрямовані на розкриття і формування в дітей загальнолюдських моральних якостей особистості, залучення до джерел національної культури, природи рідного краю, виховання емоційно-дієвого ставлення, почуття прихильності до всього українського [6, с. 46].

Систематичне і цілеспрямоване морально-патріотичне виховання дітей дошкільного віку може допомогти сформувати генерацію людей, готових жити і працювати на благо України, людей, які примножують традиції та перемоги рідної країни. Почуття гордості за державу, зростання національної свідомості кожного громадянина є чинником енергійної суспільно-творчої діяльності, сприяють розбудові демократичного суспільства.

Оскільки саме в дошкільному віці, який є сенситивним періодом пізнання навколишнього світу, відбувається активне наповнення емоційно-почуттєвої сфери дитини, цей час є оптимальним для виховання патріотичних почуттів, розкриття культурної спадщини та формування мотивації до практичної діяльності.

Процес формування патріотичних почуттів дошкільників потребує забезпечення педагогів дошкільної галузі відповідним методичним інструментарієм і усвідомлення ними потреби та важливості такої роботи саме з дітьми середнього та старшого дошкільного віку на державному рівні.

Виховною діяльністю з формування патріотизму дітей дошкільного віку не може займатися людина, яка сама не має любові і позитивного ставлення до своєї країни. Дуже важливо, щоб педагог свідомо, з інтересом і відповідальністю ставився до того місця, де він живе, знав історію і традиції свого краю, цінував його культуру і

поважав місцеві звичаї. Необхідною умовою роботи з патріотичного виховання дошкільників є спільна діяльність ЗДО та батьків вихованців. Неформальний підхід у діяльності сучасного вихователя полягає у вмінні організувати таку діяльність, разом з батьками дітей в традиційному знаходити нове, видозмінювати, засосовувати інноваційні технології, конструювати, перетворювати з метою розвитку дитячої свідомості та уяви [30, с. 165].

Аналіз досвіду педагогічної діяльності дозволяє зробити висновок, що дошкільний вік – дійсно етап «благодатного ґрунту», оскільки допитливість, чуйність та сприйнятливність дітей, їхня щирість та бажання дорослішати, бути схожими на значущих людей, дозволяють використовувати різні технології педагогічного впливу. Дошкільники із задоволенням відгукуються на будь-які ініціативи, щиро співчують та готові прийти на допомогу. В цей час у маленької людини відбувається становлення основ духовності, накопичується досвід проявів емоцій, почуттів, розвивається мислення, протікають процеси соціальної адаптації в суспільстві та усвідомлення себе в навколишньому світі [8, с. 114]. Саме цей відрізок життя є найбільш сприятливим для емоційно - психологічного впливу, що забезпечує успіх грамотної організації морально-патріотичних якостей [4, с. 25]. Сильні яскраві враження від краси рідної природи та величі історичного минулого, які дитина отримала в дитинстві, не тільки залишаються в пам'яті на все життя, а й формують стрижень особистості, характер, сприяють становленню патріота і громадянина.

1.2. Батьки як суб'єкти взаємодії у патріотичному вихованні старших дошкільників

Перші уявлення про навколишній світ, родину, стосунки з оточуючими, красу і потворність, добро і зло, створюються у дитини в

сім'ї. Батьківська любов, традиції виховання в родині, моделі поведінки дорослих міцно засвоюються малюком вже з перших років життя. Від атмосфери, в якій зростає маленька особистість, від цінностей сім'ї, багато в чому, залежить подальший сценарій розвитку людини, майбутнього громадянина України.

Виховання любові до Батьківщини, до української культури та історії – багатоаспектна проблема, яку, на жаль, усвідомлюють не всі батьки. Формування національно-патріотичної свідомості та відповідальності не може відбуватися само по собі. Це цілеспрямований процес, який має позитивний результат за умови систематичного впливу на дитину. Прогалини у вихованні, недостатня увага до проблеми з боку дорослих членів родини призводять до розвитку споживацького, аморального типу особистості дитини.

Узагальнення теоретичного матеріалу в галузі педагогіки формування патріотизму та аналіз передової педагогічної практики дозволив виділити основні принципи формування патріотизму у дошкільників:

- раннє «пробудження» в дітях любові до рідної землі і побуту свого народу;
- стимулювання прояву кращих рис характеру кожної дитини;
- формування шанобливого ставлення до свого мікросоціуму: місту, рідного дому, дитячого садка;
- формування почуття гордості за досягнення рідної країни і героїчне минуле свого народу;
- стимулювання інтересу до доступних і зрозумілих дитині явищ суспільного життя.

Особлива роль в морально - патріотичному вихованні дітей дошкільного віку відводиться громадськості, соціальному оточенню, сім'ї [11, с. 11]. Ми спробували ранжирувати основні соціальні

інститути, які надають найбільшу інтенсивність впливу на формування патріотизму у дошкільнят:

- Сім'я;
- Культурне середовище рідного міста (музеї, театри, виставки);
- Представники старшого покоління (учасники бойових дій, літні люди, рідні бабусі і дідусі);
- Культурні традиції, фольклор, народні свята;
- Система додаткової освіти.

Необхідною умовою формування патріотизму у дошкільнят є тісний контакт та спільна діяльність з батьками, сумісне «проживання» емоційно важливого досвіду. Якщо це відбувається систематично, в невимушених умовах, коли цей процес є складовою особливої виховної роботи (спільної з діяльністю ЗДО), можна прогнозувати ефективний результат – розвиток в дошкільників почуття любові до рідної землі, поваги до минулого України, готовності зробити кращим її майбутнє.

Взаємодія з батьками як з однодумцями у справі виховання та розвитку дошкільників дозволяє забезпечувати оптимальний процес гармонійного становлення зростаючої особистості. Для цього необхідно класичні педагогічні підходи для сучасних батьків урізноманітнити більш цікавими та дієвими [27].

О. Анісімова, досліджуючи принципи партнерської взаємодії у виховному процесі ЗДО, підкреслює першочерговість рівноправ'я, прозорості та взаємної вигоди, а головними показниками партнерства вважає взаємовідповідальність сторін за виконання узгоджених рішень у спільній діяльності, взаємозалежність, «пошук і знаходження компромісу при вирішенні суперечливих і конфліктних питань, що призводить до головної мети партнерства – досягнення згоди» [2, с. 12].

Тож, педагоги ЗДО мають ретельно працювати над реалізацією принципів відкритості та тісної взаємодії для розв'язання задач

співпраці з батьками дошкільників в контексті патріотичного виховання. Сьогодні створені всі умови для такої партнерської діяльності.

Досвід роботи в закладі дошкільної освіти та аналіз діяльності педагогів дає підстави стверджувати: вихователі і батьки дошкільників мають усвідомити головну спільну мету, яка дозволяє об'єднати зусилля, корегувати і регулювати дії, створити атмосферу емоційної цілісності, активізувати вміння суб'єктів виховання для сприйняття нового корисного досвіду.

Батьки, як замовники соціальних послуг, на жаль, часто керуються егоїстичними мотивами, зовнішніми системами цінностей, наполягають на пріоритетності уваги, в першу чергу, власній дитині та не приділяють достатніх зусиль для розвитку моральних якостей і патріотичних почуттів сина чи доньки. «Зміни в структурі сім'ї, критичне зменшення часу для спілкування з дітьми, інертність та байдужість багатьох батьків, зниження рівня психолого-педагогічної культури батьків» - ці та інші проблеми сучасної родини болісно відбиваються на процесі виховання дітей дошкільного віку [27].

Тому, педагоги ЗДО, з одного боку, мають будувати діяльність згідно актуальних запитів родин вихованців, а з іншого боку – шукати інноваційні форми роботи з сім'єю, сприяти формуванню активної життєвої позиції батьків для розв'язання задач патріотичного виховання. Для реалізації цих завдань вихователю необхідно створити таке педагогічне середовище, в якому, на засадах диференційованого підходу, довіри та взаєморозуміння, відбуватиметься активний процес формування повноцінної особистості маленького громадянина-патріота.

Батьки, як суб'єкти виховного процесу, є носіями діяльності і пізнання, які здійснюють зміни в особистості власної дитині і в самих собі. Мета ЗДО у роботі з батьками: знайомство батьків з дитячим садком, забезпечення інформацією з питань виховання у закладі дошкільної освіти.

З цієї причини змінюється позиція дошкільних установ по відношенню до батьків. Сьогодні вихователі ЗДО пропонують батькам дошкільників консультації з різних питань (психологічних, виховних, організаційних та ін.), залучають до виховного процесу. Головне завдання педагогічного колективу ЗДО – побачити і визнати батьків вихованців повноцінними учасниками освітньо-розвивальної взаємодії, надати професійну допомогу, залучити до спільної перетворювальної діяльності.

Реалізація цього завдання має починатися із запрошення дорослих членів родини дошкільника до початку відвідування дитини ЗДО та надання інформації про дитячий садок. Необхідною умовою співробітництва також є обговорення умов відвідування закладу конкретною дитиною, розкриття батьками індивідуальних особливостей дошкільника, ознайомлення батьків з вихователями та розвивальними цілями педагогічного колективу ЗДО.

Продовження контактів педагогів ЗДО з батьками відбувається у вигляді:

- щоденного спілкування в час, коли батьки приводять в садок своїх дітей і забирають їх після робочого дня;
- неофіційних бесід з приводу поведінки та розвитку дошкільників, або запланованих зустрічей з батьками, на яких ведеться розмова про успіхи дитини;
- ознайомлення батьків з матеріалами дитячої творчості, поради щодо подальшого розвитку здібностей дитини;
- рекомендацій щодо відвідування лікаря та ін.

Батькам може бути запропонована допомога ЗДО в якості організаторів, спонсорів, авторів заходів виховного спрямування, створення і відвідування клубів за інтересами, організації волонтерської діяльності та ін.

У статті 11 Закону України «Про дошкільну освіту» наголошується на тому, що педагогічний колектив ЗДО здійснює взаємодію з сім'єю. Спільна робота з батьками буде ефективною за таких умов:

- *Доступність і відкритість дитячого садка для сім'ї* – (кожен з батьків має знати, як здійснюється виховання і розвиток, бачити, в яких умовах ведеться догляд за його дитиною);
- *Взаєморозуміння і довіра відносин* – передбачає створення атмосфери відкритості, віри батьків в авторитет, професійну компетентність, тактовність і доброзичливість педагогів, їх бажання зрозуміти і допомогти вирішити проблеми сімейного виховання;
- *Особиста зацікавленість батьків* – визначає свідому підтримку, добровільне бажання і готовність батьків до участі у виховному процесі;
- *Партнерські стосунки та спільність виховної мети* – передбачає ставлення до батьків як до активних суб'єктів процесу взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти;
- *Створення активного розвиваючого середовища*, різноманітних активних форм взаємодії дорослих і дітей, які забезпечують єдиний підхід до розвитку дитини, сім'ї та ЗДО;
- *Аналіз приватних і загальних проблем у вихованні та розвитку дитини, своєчасне реагування педагогів на проблемні ситуації* [24].

Для планування успішної роботи, необхідно знати соціальний склад, настрої, очікування батьків від участі дошкільного закладу в розвитку і вихованні їхньої дитини.

У цьому педагогу допоможуть проведення бесід і анкетування батьків. На основі діагностичних даних вихователь зможе професійно скорегувати свою роботу з батьками дітей, знайти ефективні прийоми для взаємодії з сім'єю. В сучасних умовах ЗДО повинен швидко реагувати на всі зміни, що відбуваються в суспільстві, в освітніх запитах

і потребах сімей, їх соціальному стані. Враховуючи це, вихователі мають коригувати тематику запланованих заходів для кожної родини, впроваджувати інноваційні форми роботи – етнографічний райтс, сімейний велопробіг в парковій зоні міста, години спілкування «Як відпочиває наша родина», відео «Традиції моєї сім'ї» та ін.

Взаємодія з батьками вимагає коректного, тактовного ставлення, доброзичливого стилю спілкування. Прихильність та інтерес батьків до справ ЗДО може зародитися за умови визнання старших членів сім'ї дошкільників повноцінними суб'єктами освітнього процесу.

Сім'я є джерелом потенційних можливостей соціально-виховного впливу на свідомість дитини та її почуттєву сферу. Єдність та взаємозалежність інтересів батьків і дітей, емоційна цілісність, почуття любові та дружби сприяють повноцінному розвитку патріотичної свідомості, переконань та поведінки. Поняття про свою родину, будинок, місто, або селище, свій край та Батьківщину, формуються саме у спілкуванні зі старшими членами у сімейному колі. Саме дідусі і бабусі мають час і бажання передавати онукам скарби духовного досвіду українського народу, розкривати сутність історичних подій та характери вітчизняних героїв.

У національно-патріотичному вихованні найголовнішу роль відіграє рівень патріотичних почуттів батьків. Вплив за допомогою власного прикладу передбачає створення взірця для наслідування. Оскільки діти копіюють і гарне й негативне, дорослі мають бути обережними у своїх діях. Чесність, відповідальність, працелюбність, щедрість, справедливість, щирість, розсудливість це національні якості, притаманні українцям, вони є позитивним взірцем для наслідування. Коли дитина у спільній діяльності з дорослими із задоволенням оволодіває кращими моральними рисами, забезпечується неперервність традицій від покоління до покоління.

Ефективною умовою патріотичного виховання є залучення батьків дошкільників до активної участі в організації та проведенні соціально значущих заходів. Мається на увазі безпосередній вплив на формування особистості дитини власним прикладом у сумісній діяльності. Спільні зусилля адміністрації ЗДО та вихователів мають бути спрямовані на підтримку ініціатив батьківської громади, розроблення заходів та виконання єдиних завдань національно-патріотичного виховання дошкільників. Мається на увазі проведення акцій «Посади дерево», «Моє місто – краще на Землі», організація виставок «Обереги моєї родини», «Моя бабуся – майстриня», створення фото – колажу «Легенди старих вулиць» та ін.

Пріоритет співпраці дошкільної установи та батьків вихованців дозволяє уможливити процес ефективного становлення патріотичних почуттів, ставлень та моделей поведінки дошкільників. Для кращого розуміння старшими членами родини освітніх планів та виховної мети, вихователі мають залучити сім'ю дитини в єдиний простір розвитку. Для цього треба проводити роботу за такими напрямками:

- впровадження інноваційних форм, які розроблені для роботи сім'ї з дитиною («Відкритий мікрофон», «Батьківське віконечко» та ін.);

- удосконалення індивідуальної роботи ЗДО з батьками («Як живеш, супер-герой?», «Адресна допомога» та ін.);

- підвищення педагогічної культури, інформаційної освіти, педагогічної грамотності всієї родини («Традиції виховання українців», «Цікавинки звідусіль» та ін.);

- залучення батьків дитини до активної діяльності дошкільних установ, співпраця та обмін досвідом з виховання дітей («Ми це робимо так», «Герої нашого міста» та ін.).

Таким чином, батьки дошкільнят, виступаючи суб'єктами освітніх відносин, разом з вихователями можуть забезпечити сприятливі умови патріотичного виховання дітей. Педагоги, маючи професійні

компетентності, знання психолого-педагогічних характеристик дошкільнят, виступають в якості партнерів батьків у вихованні їхньої дитини. Тільки така партнерська взаємодія на засадах діалогу може сприяти якісному формуванню патріотичної свідомості підростаючого покоління.

РОЗДІЛ 2

Оптимізація взаємодії «заклад дошкільної освіти-родина» в процесі патріотичного виховання дошкільників

2.1. Сучасний стан рівня вихованості патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку

Важливою складовою нашого дослідження було визначення реального стану вихованості патріотичних почуттів дошкільників. Ми аналізували роботи знаних вітчизняних науковців (І. Беха, А. Богущ, К. Черної, О. Лещенко) та дисертаційні праці останніх років (П. Ігнатенко, Л. Шкрєбтїєнко), в яких презентовано компоненти, критерії та показники вихованості патріотичних почуттів.

Ми використовували розробку Л. Шкрєбтїєнко, яка визначила когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий критерії вихованості

патріотичних почуттів дітей дошкільного віку та методики Л. Шилової та С. Матвієнко, в яких досліджуються п'ять показників (допитливість, інтерес до історії України, ставлення до природи, ініціативність, повага до старших, прояв милосердя) [33, с. 187].

Таблиця 2.1

Показники та рівні вихованості патріотичних почуттів дітей
дошкільного віку

Показники	Високий рівень	Достатній рівень	Низький рівень
Критерії			
Когнітивний	Цікавиться історією Батьківщини, народними легендами, державними символами, розказує про це іншим, усвідомлює свою причетність до України.	Знайомиться з минулим України, символами Держави та культурною спадщиною при спонуканні інших, знання про малу і велику Батьківщину несистематизовані.	Не цікавиться історичним минулим, українською народною творчістю. Має фрагментарні уявлення про символи України, не розуміє сутність патріотичних почуттів.

Продовження табл. 2.1

Емоційно-ціннісний	Любить родину, має почуття гордості за бойові заслуги старших, береже природу, стимулює інших до цього, уміє співвідносити вчинки з патріотичними якостями.	Бере участь у природоохоронній діяльності під керівництвом дорослих, епізодично.	Не береже природу, не цінує, виявляє байдужість до вчинків героїв.
Поведінковий	Ініціює корисні справи вдома і в садочку, поважає старших, співчуває слабким, допомагає, турбується про членів родини.	Інколи, без бажання бере участь у корисних справах, не завжди проявляє ввічливість, повагу, допомагає слабким за умови контролю, або доручення.	Не проявляє ініціативу та творчість в роботі на благо інших, не поважає старших, виявляє грубість, не вміє співчувати, буває жорстоким.

Оскільки патріотичні почуття є основою моральної сфери особистості, ми дібрали декілька діагностичних методик, які дозволили

виміряти окремі показники - педагогічні спостереження, малюнок «Моя родина», методика «Прислів'я», бесіди «Сімейні події», «Моя країна, моє місто», «Державні символи України», «Турист», аналіз ситуацій (Додаток Б). В дослідженні враховувалися вікові та індивідуальні особливості дошкільників, участь батьків у формуванні патріотичних почуттів.

Констатувальний експеримент проводився на базі Ясла-садка № 9 «Оленка» місто Стара Каховка. У проведеному експерименті взяло участь 14 вихователів, 23 дошкільника та 17 батьків. Висновки, які ми отримали в результаті експерименту: вихованість патріотичних почуттів сучасних дошкільників, в основному, на достатньому рівні. Викликає занепокоєння той факт, що діти з низьким рівнем патріотичної вихованості складають велику частку – близько 38%.

Аналіз підсумків діагностичного дослідження представлено в таблиці в котрій нами визначено відсоток рівня патріотичної вихованості дошкільників, вихователів та батьків вихованців.

Таблиця 2.2

Підсумки діагностичного дослідження

Критерії	Рівні (у відсотках)		
	Високий	Достатній	Низький
Когнітивний	21,7%	42,1%	36,2%
Емоційно-ціннісний	22, 9%	38,1%	39%
Поведінковий	19,5%	39,8%	40,7%

З метою визначення володіння вихователями ЗДО технологіями формування патріотичних почуттів дошкільників в процесі взаємодії «педагог-батьки» на партнерських засадах, було запропоновано анкетування. Результати виявили ставлення педагогів до проблеми та труднощі, з якими стикаються вихователі під час спільної з батьками роботи. На питання «Яка мета виховання дошкільників сьогодні є

пріоритетною?» більшість вихователів (72%) відповіли, що це виховання патріотизму. Щодо залучення батьків до цього процесу, думки розділилися: 31% педагогів вважають, що «батькам байдуже, вони взагалі не приділяють уваги цій проблемі»; 40% стверджують, що «інколи можна використовувати спільні з батьками проєкти, мотивуючи їх до партнерської взаємодії»; лише 29% респондентів виявили готовність співпрацювати зі старшими членами родин дошкільників.

Проведене анкетування з батьками, виявило негативні моменти у ставленні дорослих членів родини до патріотичного виховання. Так, більшість з них (54%) зазначили, проблема виховання патріотичних почуттів важлива, але велика кількість побутових проблем все-таки на першому місці. На питання «Які форми роботи з виховання патріотизму Ви б хотіли впровадити у дитячому садку?» 23% батьків взагалі не відповіли, решта назвали традиційні форми – бесіди, ранкові зустрічі, сімейні свята.

Серед труднощів, які ускладнюють створення взаємодії з батьками в процесі патріотичного виховання, вихователі назвали такі:

- Низька культура та байдужість батьків вихованців 23,8%;
- Відсутність часу на проведення спільних з батьками заходів патріотичного спрямування – 19,6%;
- Недостатня кількість методичних розробок з проблеми патріотичного виховання сучасних дошкільників – 32,5%;
- Відсутність узгодженості зусиль між педагогічним колективом ЗДО та батьками вихованців – 24,1%.

Проведений констатувальний експеримент дає підстави стверджувати, що формувати почуття патріотизму у старших дошкільників потрібно з перших днів дитини в закладі дошкільної освіти, використовуючи всі можливості взаємодії «вихователь-батьки». Для цього необхідно створити умови для урізноманітнення форм та методів виховання, які б давали можливість залучити батьків вихованців до відповідної діяльності, забезпечували процес ефективного спілкування з питань патріотизму, сприяли прояву інтересу дітей до історії свого народу, формуванню досвіду патріотичної діяльності.

2.2. Педагогічні умови виховання патріотизму старших дошкільників засобами партнерської взаємодії «ЗДО - батьки»

Розвиток патріотичних почуттів дітей дошкільного віку визначається системою цілеспрямованих заходів та систематичних впливів, які створюють комплекс педагогічних умов.

В науковій літературі умови ефективності педагогічного процесу трактуються як «сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів,

організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети [7, с. 140], «правило, яке встановлене в певній галузі життєдіяльності; обстановка, в якій щось відбувається; дані вимоги, від яких потрібно відштовхуватись»[23, с. 349], як «сукупність взаємозалежних і взаємообумовлених заходів педагогічного процесу, які забезпечують досягнення конкретної мети» [15, с. 115].

Спільним у трактуванні терміну «педагогічні умови» є розуміння його сутності – як комплексу заходів, які уможливають, прискорюють або гальмують формування якостей особистості, розвиток певних процесів або явищ.

Враховуючи проведений аналіз науково-педагогічної літератури щодо створення партнерської взаємодії «вихователь – батьки» у процесі патріотичного виховання, опрацювання результатів проведеного констатувального експерименту з метою визначення рівня вихованості патріотичних почуттів дошкільників та вивчення практичного досвіду, ми дійшли певних висновків. На нашу думку, патріотичне виховання дошкільників буде відбуватися більш ефективно за таких умов:

1) Створення в закладі дошкільної освіти такого активного виховного середовища, яке цілеспрямовано і різнобічно впливає на розвиток кращих національних та загальнолюдських якостей особистості дитини, на формування ціннісного ставлення до Батьківщини, її культурних надбань та перемог, поваги до представників націй, які живуть в Україні;

2) Організація взаємодії «вихователь-батьки» на партнерських засадах, залучення старших членів родини до планування, організації та проведення спільних заходів патріотичного спрямування;

3) Підвищення педагогічної обізнаності та інформаційної освіти батьків;

4) Впровадження інноваційних форм роботи з виховання патріотичних почуттів дошкільників (сімейний клуб «Виховуємо українців!», «Батьківські посиденьки», фото колажі «Моя родина», «Моє рідне місто», «Моя мала та велика Батьківщина», «Тиждень добрих справ», обмін досвідом виховання «Ми це робимо так...», функціонування консультпункту «Батьківське віконечко» та ін.).

Реалізуючи запропоновані нами умови, вихователі і батьки, як рівноправні суб'єкти виховного процесу, мають змогу в спільній з дітьми цікавій і корисній діяльності обмінюватися досвідом, разом розв'язувати проблеми, творчо підходити до організації і проведення виховних заходів патріотичного характеру. Головною метою таких заходів стає зближення різних поколінь людей (вихованців дитячого садка, батьків, вихователів, бабусь, дідусів), а також зміцнення відносин між самими батьками та дітьми. Такі заходи покладають початок патріотичному вихованню дошкільника, оскільки любов до Батьківщини зароджується з почуття любові до батьків, до своєї родини, до свого міста і людей, які живуть поруч.

2.3. Оптимізація партнерських стосунків закладу дошкільної освіти та сім'ї вихованця у формуванні патріотизму

У сучасному світі заклад дошкільної освіти великого значення надає процесу формування патріотизму, котрий являє собою соціально-психологічну діяльність, що пов'язана з передачею життєвого досвіду від старшого покоління до молодшого, для підготовки особистості до усвідомленої праці, яка має позитивний вплив на країну, а також захищає її інтереси. Рациональне зерно формування патріотизму в закладі дошкільної освіти полягає в тому, щоб виховати в маленькій дитячій душі любов до рідної природи, до рідного дому і сім'ї, до історії і культури рідної країни, створеної тяжкою працею рідних і близьких людей, тих, кого вони звать співвітчизниками [16, с. 50].

З метою досягнення позитивних результатів у процесі формування моральності та патріотизму дошкільнят, окрім актуальних форм роботи, що відповідають визначеному виховному завданню, Г.Г. Біліченко також наголошує на таких педагогічних умовах: евристичне середовище у садочку та родині, тісні партнерські стосунки ЗДО з сім'єю вихованців, готовність вихователів і батьків до вирішення питання формування патріотизму у дітей [9, с.60]. Створене евристичне середовище має бути насичене позитивними емоціями та стати майданчиком для прояву дитячої творчості, ініціативності та самостійності.

Першочерговим завданням закладу дошкільної освіти має бути організація відповідного стилю взаємин між дорослими членами колективу. Взаємна повага і турбота, любов до справи, залучення до спільної роботи - все це повинно забезпечити довіру і повагу дітей до вихователя, котрий виступає представником виховної спільноти. Також, не менш важливим є такий стиль відносин педагогічного та батьківського колективів, котрий є наслідком систематичної роботи закладу дошкільної освіти з батьками, вивчення сімейного досвіду.

Вихователі ЗДО та родина вихованця мають створити тісні партнерські стосунки і бути підготовленими до питання патріотичного виховання, що у свою чергу матиме позитивний вплив та ефективність у їх вирішенні. Також, саме евристичне середовище створює продуктивне поле для ініціативи і творчості дитини, для його самостійної діяльності. Співпраця батьків і вихователів передбачає ділові контакти, створені на ґрунті довіри, навчання батьків різним способам спілкування з малюком, їх активне залучення до педагогічного процесу, а також організація предметно-розвиваючого середовища на території дитячого садка і в родині. Вихователь, котрий підготовлений до патріотичного виховання - це особистість з належним рівнем професійної майстерності та

компетентності, здатний самостійно вирішувати поставлені завдання [9, с.32].

З метою встановлення готовності вихователів до формування патріотизму у дошкільників пропонуємо провести серію семінарів. Розглянемо більш детально *проблемний семінар «Виховуємо патріота»*, що розроблений Л. Шкрібтієнко [33, с. 174]. За допомогою семінару вихователі мають змогу отримати теоретичні та практичні знання процесу виховання у закладі дошкільної освіти за допомогою художньої літератури. Наведемо орієнтовний план проведення семінару:

- 1) патріотичні почуття дошкільників, їх структура та природа;
- 2) сучасний стан проблеми виховання патріотизму, ключові завдання ЗДО щодо процесу формування патріотичних почуттів дошкільника;
- 3) рівні патріотичної вихованості дошкільників;
- 4) форми та методи, що сприяють патріотичному вихованню дошкільників;
- 5) діяльність ЗДО щодо виховання патріотичних почуттів у дошкільників;
- 6) роль батьків у процесі патріотичного виховання дошкільників.

Такий семінар дасть змогу вихователям підвищити рівень компетентності у процесі патріотичного виховання, що у свою чергу забезпечить розробку доцільної системи налагодження співпраці з батьками вихованців. Адже у сучасному суспільстві однією з найактуальніших проблем є взаємодія вихователів закладу дошкільної освіти та батьків, що передбачає обмін думками, почуттями й переживаннями.

Взаємодія, що спрямована на підвищення педагогічної культури батьків та формування у них педагогічних умінь і навичок, допомагає вирішенню сформованих протиріч між виховним потенціалом родини та

його використанням. Провідною частиною такої взаємодії є спілкування вихователів з батьками вихованців садочку [21, с.228].

Найпершою школою виховання підростаючої дитини є родина. Вона є безмежним світом для малюка, тут він вчиться любити, радіти і співчувати. Саме в родині дитина отримує перший досвід спілкування та соціалізації. Сім'я і дитячий садок - два найважливіших інститути дитячої соціалізації, сходинки всебічного і гармонійного розвитку дитини, взаємодія яких є найбільш необхідною.

Які б форми взаємодії з батьками не були обрані, якими б не були шляхи їх реалізації, найголовнішим завданням є залучення батьків до освітньо-виховного процесу, урізноманітнити форми взаємодії з ними, викликати інтерес до життя дітей в закладі дошкільної освіти, а також активізувати участь самих батьків в різних заходах, що проходять у садочку.

«У вашій родині і під вашим керівництвом зростає майбутній громадянин. Все, що відбувається в країні, через вашу душу і вашу думку повинно приходити до дітей», - цю провідну ідею А.С. Макаренка необхідно використовувати вихователям у процесі співпраці як з вихованцями так і з батьками. Саме завдяки впровадженню процесу формування патріотизму у вихованців можна створити передумови тісної співпраці і зі старшими членами родини. Адже без партнерських стосунків роботу за даним напрямом неможливо буде реалізувати в повному обсязі.

З метою оптимізації партнерських стосунків між закладом дошкільної освіти та родиною вихованців у процесі вирішення питання патріотичного виховання можна використовувати такі форми роботи, котрі сприятимуть педагогічній просвіті батьків. Головна мета такої роботи полягає у передачі батькам необхідного пакету знань щодо виховання дитини як патріота своєї держави, сприяє налагодженню системи спільної діяльності у процесі побудови єдиної стратегії щодо

патріотичного виховання. Тож, розглянемо найбільш актуальнішу форму роботи, що сприяє просвіті родинного колективу вихованців ЗДО – *сімейний клуб для батьків дошкільників «Виховуємо українців»*.

Така робота має на меті проведення декількох засідань клубу [3, с. 160]. Перше засідання сімейного клубу для батьків дошкільників передбачає проведення таких форм роботи:

1) промова вихователя «Патріотичне виховання: чому воно важливе», у ході виступу родину вихованців ознайомлюють з новітніми підходами до патріотичного виховання, особливого акценту надається ролі родини у цьому процесі, окреслюють головні напрямки роботи вихователя у процесі формування патріотизму.

2) практична робота, що передбачає обмін досвідом [3, с. 164]. Вона передбачає виготовлення родинного генеалогічного дерева. Дана поробка може стати подарунком дитині на свято. Через неї дошкільник може пізнати всю свою родину та з побажань кожного, зрозуміти ставлення до своєї особистості, досягнути важливість сімейного затишку та родинної любові.

3) за допомогою прислів'їв про родину батьки можуть усвідомити роль родини у вихованні дитини та патріотичному вихованні.

Наступне засідання клубу має на меті удосконалити знання родини про історію свого рідного міста, його культуру та традиції, більш ширше познайомити з сучасними формами краєзнавчої діяльності для дошкільників, включаючи взаємодію родини та вихователів ЗДО. Родину вихованців запрошують до спільного виготовлення *фотоальбому «Моя сім'я»*, що містить родинні фотографії. Гортаючи сторінки альбому, дитина відтворюватиме в своїх спогадах найбільш яскраві та позитивні, добрі та барвисті фрагменти з його особистого життя. І саме такими спогадами, думками та почуттями дитині захочеться поділитись з оточуючими. Наприкінці засідання пропонуємо

батькам міні-буклети «Моя маленька бібліотека», котра містить пам'ятки для них, різноманітні рекомендації.

Поле для висвітлення інформації взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків вихованців у процесі патріотичного виховання можна наповнювати інформаційними матеріалами на інтернет-сторінці дитячого садка. Також можна проводити різноманітні фотовиставки, такі, як «Моя родина», «Моє рідне місто», «Мій рідний край», «Моя Батьківщина».

З метою підвищення педагогічної грамотності батьків вихованців пропонуємо такі напрями роботи патріотичного виховання у родині як: проведення та підготовка до вистав, сумісна художня діяльність, перегляд та обговорення кінофільмів.

Пропонуємо розглянути практичне *заняття з дітьми та їх батьками «Батьківські посиденьки»*, що розроблене Н.Кисіль [22, с. 193]. Дане заняття має на меті підвищити рівень знань дитини про свою власну родину й про те, на якому рівні батьки знають дитину. У процесі роботи встановлюється атмосфера родинного затишку та налагоджується ситуація співробітництва. У ході заняття використовується такий метод роботи, як розповідь дитини про своїх батьків, коли ставляться питання, наприклад: «Чим любить займатись твій татусь?», «Яка твоя матуся?», «Яка твоя родина?» та інші. Також організовується проведення таких ігор: «Вгадай хто це?», «Де твій тато?», проводиться взаємне малювання та створення виставки «Наша сім'я» на якій кожна родина представляє малюнок. Вихователь заохочує кожна родину до співпраці, орієнтації на партнерські відносини з іншими учасниками.

Гарною традицією у процесі налагодження співпраці закладу дошкільної освіти та родини вихованців може стати проведення «*Тижня добрих справ*» - такі тижні містять в собі величезну кількість виховних моментів. Для батьків це може виявитись не простою справою, адже їм

доведеться докласти чимало зусиль. Беручи участь у тижні добрих справ, батьки можуть разом з дітьми виготовляти годівнички та шпаківні для пташок, висаджувати на присадибні ділянки квіти, допомагати людям похилого віку.

Головною умовою патріотичного виховання дітей дошкільного віку є її залучення до культури свого міста, оскільки розкриття особистості дитини повноцінно відбувається через спільність з культурою власного народу. Взаємодія з сім'єю вихованця щодо даного питання сприяє розвитку емоційного, бережного ставлення до традицій свого народу, збереженню прямих сімейних стосунків. Адже патріотичне виховання дітей є одним із ключових завдань закладу дошкільної освіти, провідною умовою якого постає тісна взаємодія з батьками, родиною, як коміркою суспільства та берегинею національних традицій.

У теперішній час дана робота є найбільш актуальною та особливо тяжкою, потребує значного такту та терпіння через те, що в молодих сім'ях питання виховання патріотизму не вважається важливим та дуже часто викликає у батьків не розуміння даного питання [5, с.56].

Також необхідно наголосити, що у сучасному світі у суспільстві спостерігається значний стан зацікавлення дослідженням національних, професійних коренів та свого роду у різних поколіннях. Тому, сімейне вивчення свого роду допоможе дітям розпочати осмислення дуже важливих та глибинних постулат. За даним напрямом можна запропонувати батькам провести такі виставки: «Моя родина», «Герб нашої родини», «Родинний девіз». Головною метою таких заходів є виховання бережливого ставлення та любові до своєї родини, сім'ї [18, с.85].

Кожна родина творить свою власну історію, проте вона тісно пов'язана з історією всієї країни. Знаючи історію своєї родини можна з легкістю пізнати історію власного народу. Спільно з батьками можна

разом відвідати музей, тим самим познайомити дітей ближче з життям, побутом та творчістю українського народу. В патріотичному вихованні не менш важливого значення набуває приклад дорослих, особливо найближчих людей. Тому, разом з батьками вихованців можна організувати відвідування пам'ятника «Захисників вітчизни», «Невідомому солдату» та здійснити покладання квітів.

Взаємодія батьків вихованців та вихователів закладу дошкільної освіти дуже рідко складається відразу. Це довготривалий процес, тривала кропітка праця, що потребує терпіння та неухильного руху, спрямованого на досягнення поставленої мети. На даному етапі шляху налагодження партнерських стосунків необхідно утриматись від зайвих емоцій, не піддаватися настрою поразок [17, с.43].

Тому, реалізація вищезазначеної системи роботи оптимізації партнерських стосунків між закладом дошкільної освіти та сім'єю вихованців може принести бажаний результат: батьки стануть активними учасниками життя групи, вірними помічниками вихователів. Адже процес патріотичного виховання дітей дошкільного віку - це складна та багатогранна взаємодія ЗДО та родини, що спрямована на формування у дітей патріотичної свідомості, теплих почуттів до Батьківщини, піклування про благоустрій рідного народу.

Таким чином, можна зробити висновок, що цілі і завдання патріотичного виховання в закладі дошкільної освіти відповідають актуальним поглядам, потребам і цінностям сучасного суспільства щодо формування гармонійно розвиненої особистості.

Актуальні цілі і завдання патріотичного виховання дітей задають вектор виховного процесу в дошкільних установах, визначають основні форми і методи роботи з дітьми. При цьому враховується тісний взаємозв'язок завдань патріотичного виховання з віковими та особистісними особливостями дитини, а також із соціальними умовами життя. Все це дозволяє забезпечити максимально ефективно вирішення

завдань патріотичного виховання дошкільнят, поставлених державою перед сім'єю і закладом дошкільної освіти, як першими соціокультурними інститутами, в яких дитина отримує і засвоює необхідні знання, вміння, навички, набуває досвід морально-патріотичної діяльності.

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Першочерговим завданням вітчизняної освіти сьогодні є формування патріотизму підрастаючого покоління.

Патріотизм (грец. *πατριότης* – співвітчизник, грец. *πατρίς* та лат. *patria* – батьківщина) – глибоке громадянське почуття, підґрунтям якого є відданість, любов до Батьківщини, сприяння її успіхам і готовність у

разі необхідності принести в жертву власні інтереси заради рідної країни та її народу, гордість за її здобутки і перемоги та особливе ставлення до мови, історії, культури, вірувань та традицій. Патріот – людина, яка відчуває патріотизм.

Патріотична вихованість є результатом системного патріотичного виховання, проявляється через емоційно-ціннісне ставлення до рідної країни, мотивацію до власної участі у практичних справах та реалізується у поведінці і діяльності дітей.

Реалізація цієї мети має з дошкільного віку у взаємодії батьків та вихователів на засадах партнерства. Виховні впливи мають сприяти формуванню любові до рідної землі, до природи, до людей, які оточують дитину, до історії та культури України.

2. Аналіз результатів діагностики стану патріотичної вихованості сучасних дошкільників дає підстави стверджувати: рівень сформованості патріотичних почуттів є достатнім. Він може значно покращитися, якщо мінімізувати труднощі, які ускладнюють створення взаємодії ЗДО з батьками в процесі патріотичного виховання:

- Низька культура та байдужість батьків вихованців;
- Відсутність часу на проведення спільних з батьками заходів патріотичного спрямування;
- Недостатня кількість методичних розробок з проблеми патріотичного виховання сучасних дошкільників;
- Відсутність узгодженості зусиль між педагогічним колективом ЗДО та батьками вихованців.

3. На нашу думку, патріотичне виховання дошкільників буде відбуватися більш ефективно за таких умов:

1) Створення в закладі дошкільної освіти такого активного виховного середовища, яке цілеспрямовано і різнобічно впливає на розвиток кращих національних та загальнолюдських якостей особистості дитини, на формування ціннісного ставлення до

Батьківщини, її культурних надбань та перемог, поваги до представників націй, які живуть в Україні;

2) Організація взаємодії «вихователь-батьки» на партнерських засадах, залучення старших членів родини до планування, організації та проведення спільних заходів патріотичного спрямування;

3) Підвищення педагогічної обізнаності та інформаційної освіти батьків;

4) Впровадження інноваційних форм роботи з виховання патріотичних почуттів дошкільників (сімейний клуб «Виховуємо українців!», «Батьківські посиденьки», функціонування на базі ЗДО консультативного пункту «Батьківське віконечко» та ін.).

4. На основі вивчення методичної літератури, ознайомлення з досвідом роботи вихователів та враховуючі побажання батьків дошкільників, ми пропонуємо використовувати такі корисні і цікаві форми роботи:

- Проблемний семінар для педагогів «Виховуємо патріота»;
- Заняття «Батьківські посиденьки»;
- Виготовлення фото колажу «Моя сім'я»;
- Виставки «Герб та девіз нашої родини»;
- Квест «Таємниці старих вулиць»;
- Конкурси на краще фото або відео «Моє рідне місто», «Мальовнича Україна»;
- Сімейний клуб для батьків дошкільників «Виховуємо українців».

Отже, тільки за умови системного цілеспрямованого формування особистості-патріота дитини в процесі партнерської взаємодії «заклад дошкільної освіти – родина» можливе виховання патріотичних почуттів кожного громадянина, а значить – творення єдиної української нації, представники якої прагнуть будувати розвинуте демократичне суспільство, жити в прогресивній державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алябьева Е. А. Нравственно-этические беседы и игры с дошкольниками. М.: ТЦ Сфера, 2013. 128 с.
2. Анісімова О. Е. Психологічні особливості педагогічної взаємодії в умовах комунікації. Теорія і практика сучасної психології. Збірник наукових праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. № 5. Т. 2. С. 10-14.

3. Батьківський університет в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. Ефективні форми взаємодії вихователів з батьками. План проведення тематичних батьківських днів. Приклади планування: URL: <https://dv.in.ua/2019-2/p8> (дата звернення: 14.02.2021).
4. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Світ виховання, 2007. № 1. С. 23-34.
5. Бим-Бад М., Днепров Э., Корнетов Г., Мудрость воспитания: Книга для родителей. М.: Педагогика, 1988. 157 с.
6. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: Підручник для ВНЗ. К.: Слово, 2008. С. 40 – 48.
7. Бражнич О.Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Кривий Ріг, 2001. 238 с.
8. Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори. Дрогобич: Відродження, 1997. 214 с.
9. Ветлугина Н.А., Казакова, Т.Г., Пантелеев, Г.Н. Нравственно-эстетическое воспитание ребенка в детском саду. М.: Просвещение, 2009. 79 с.
10. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки / О.Вишневський. - Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
11. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави: студія виховання. Рідна школа, 2001. №2. С. 9 – 14.
12. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 421с.
13. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93%D0%BF#Text> (дата звернення 21.03.2021).

14. Дмитрієв С. М. Народне виховання у педагогічній спадщині Софії Русової: зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Сер. соціально-педагогічна : [матеріали Міжнар. наук. симпоз., присвяч. 150-річчю від дня народж.]. Кам'янець-Подільський, 2006. Вип. 5, т. 1. С. 91–97.

15. Дубич К. В. Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу: дис. канд. пед. наук : 13.00.07. Рівне, 2007. 267 с.

16. Ермакова Т.В. Воспитание чувств патриотизма у дошкольников. М.: Просвещение, 2014. 68 с.

17. Козлова, С.А. Нравственное воспитание детей в современном мире. М.: Просвещение, 2001. 204 с.

18. Колпакова Н.Б. Развитие эмоционально-нравственной сферы и навыков дошкольного возраста. М.: Дошкольное воспитание, 1999. 96 с.

19. Концепція національно-патріотичного виховання громадян України та формування української політичної нації. URL: <https://www.umsa.edu.ua/cyovgm/koncepciya-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-gromadyan-ukrayini-ta-formuvannya-ukrayinskoyi-politichnoyi-naciyi> (дата звернення 20.02.2021).

20. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді від 16. 06. 2015 № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (дата звернення 13.02.2021).

21. Куликова Т.А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: Учебник для студ. Сред. и высш. Пед. Учеб. Заведений. М.: Издательский центр Академия, 1999. 232 с.

22. Мусієнко В. С. Формування почуття патріотизму в дітей у дошкільних навчальних закладах України (1930-1992 рр.): дис. канд. пед. наук; 13.00.01. Тернопіль, 2007. 324 с

23. Ожегов С. И. Словарь русского языка: ок. 60 000 слов / под ред. Л. И. Скворцова. М. : Мир и образование, 2006. 976 с.

24. Організація взаємодії закладу дошкільної освіти з батьками вихованців. URL: <http://sone4ko.rv.ua/osvitnya-diyalnistzakladu/vza%D1%94modiya-zdo-ta-batkiv-vixovancziv.pdf> (дата звернення 4.02.2021).

25. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2326-programa-ditina> (дата звернення 19.02.2021).

26. Петронговський Р. Р. Теорія і практика формування патріотизму старшокласників: Монографія /За ред. проф. М.В. Левківського. Житомир: Полісся, 2003. 220 с.

27. Робота ЗДО в умовах адаптивного карантину (з присутністю дітей). URL: <https://lebedinromashka.org.ua/roboata-dnz-v-umovakh-karantynu-z-prisut/> (дата звернення 20.01.2021).

28. Сухомлинський В. Патріотизм як цінність: погляд на історію і сьогодення. Шлях освіти, 1991. №2. с.10-14.

29. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Вибрані педагогічні твори. К.: Рад. школа, 1983. Т. 1. С. 192–471.

30. Філімонова Т. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», Том 5. № 27. с. 163-167.* URL: <https://op.ua/pedclass/naukova-stattya/patriotichne-vihovannya-ditey-starshogo-doshkilnogo-viku> (дата звернення 27.01.2021).

31. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник (голова редколегії). Київ: Абрис, 2002. 742 с.

32. Широков С. Явище патріотизму: структурний аналіз Державне управління та місцеве самоврядування, 2019, вип. 2(41). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02\(41\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_02(41)/5.pdf) (дата звернення 10.02.2021).

33. Шкрєбтієнко Л. П. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшогодошкільного віку засобами художньої літератури: дис. канд. пед. наук; 13.00.08. Одеса, 2019. 298 с. URL: <https://pdpu.edu.ua/doc/vr/2019/shkrebtienko/dis.pdf> (дата звернення 25.01.2021).

34. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini?=-print>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків

Шановні батьки!

З метою оптимізації спільної роботи закладу та сім'ї, просимо Вас взяти участь у дослідженні з питань національно-патріотичного виховання. Ваша думка важлива для нас. Нагадуємо, що неправильних відповідей не буває. Дякуємо за співпрацю!

1. Закінчіть речення: Патріот – це людина, яка...
2. Чи вважаєте Ви патріотичне виховання необхідною умовою гармонійного розвитку Вашої дитини?
 - так
 - ні
 - я не замислювався над цим питанням
3. Хто повинен займатися патріотичним вихованням Вашої дитини?
 - дошкільний заклад
 - батьки
 - бабусі та дідусі
 - комплексний підхід
4. Чи знає дитина походження свого імені, прізвища?
 - так
 - ні
 - частково
5. Чи відвідуєте Ви разом з дитиною музеї, дитячі розважальні комплекси?
 - так
 - ні
 - не маю часу
 - іноді
6. Як і де Ви проводите час поза домівкою?
7. Які сімейні (родинні) традиції існують у Вашій сім'ї (родині)?
8. Чи залучаєте Ви дитину до посиленої підготовки до сімейних свят?
 - так
 - ні
 - іноді
 - ваш варіант
9. Як часто дитина спілкується з дідусями та бабусями (з прабабусею та прадідом)?
10. Які форми роботи з виховання патріотизму Ви б хотіли впровадити у дитячому садку?

Завдання №1 «Сім'я»

Розроблено С. Матвієнко.

Мета: виявити наявність у дитини знань і

уявлень про поняття «сім'я», про склад своєї сім'ї.

Експериментатор, організовуючи бесіду за картинками, акцентує увагу

дитини на складі сім'ї, родинних зв'язках і відносинах, потім пропонує їй

назвати членів своєї сім'ї. Дитина називає, а педагог записує в «променях»

сонця імена членів сім'ї дитини. Потім дитині пропонується, дивлячись на

малюнок, відповісти на питання: «Як можна назвати малюнок?», «Чому

думаєш, що всі ці люди – твоя сім'я?», «Що таке сім'я?», «У тебе велика

сім'я?»

Для оцінки результатів використовуються наступні критерії:

- 1) дитина знає членів своєї сім'ї;
- 2) правильно характеризує ознаки сім'ї;
- 3) співвідносить зміст укладеної картинки з відносинами близьких людей

всередині своєї сім'ї.

Виконання даного завдання оцінюється наступним чином:

3 бали (високий рівень показника) – активні при відповідях, із задоволенням міркують і самостійно відповідають на питання педагога. Знають і називають членів своєї сім'ї, встановлюють родинні

зв'язки між її членами, називають сімейні традиції.

2 бали (середній рівень показника) – діти впоралися із запропонованими

завданнями за допомогою педагога. Вони недостатньо активні та ініціативні при відповідях.

1 бал (низький рівень показника) – відповіді дітей були короткі, у висловлюваннях утруднювалися навіть за допомогою педагога.

Твори з

морально-патріотичною проблематикою не викликали інтересу.

Завдання №2 «Сімейні події»

Розроблено С. Матвієнко.

Мета: виявити уявлення дитини про сімейні

традиції, вміння розповідати про сформовані традиції в його родині, про досягнення сім'ї.

Експериментатор з'ясовує у дитини про які сімейні події розповідають

фотографії, які вона принесла на заняття, просить пояснити значимість і

важливість подій, зображених на фотографії. Педагог робить акцент на

традиціях і цінностях сім'ї. Нагадує про те, що фотографії необхідно

зберігати в «сімейному альбомі». Пропонує дитині розповісти про значущі

події, відображені на фотографіях дитини.

Оцінювання результатів даної методики:

3 бали (високий рівень показника) – діти із задоволенням ділилися враженнями, розповідали про сімейні традиції, їх значущість; проявляли

емоційну чуйність до художніх образів з морально-патріотичним змістом, співпереживали героям.

2 бали (середній рівень показника) – при виконанні завдань дітям була

потрібна додаткова допомога педагога, утруднювалися в зіставленні вчинків героїв творів зі своїми власними вчинками, з вчинками близьких

людей.

1 бал (низький рівень показника) – цих дітей не цікавили обговорення на

сімейну тематику, не виявляли інтересу до художньої діяльності як способу вираження своїх моральних почуттів, пасивні, замкнуті.

Важливим показником цього критерію патріотичної вихованості дітей є

сформованість у них уявлень про рідний край, його історію та сьогодення,

його видатних людей, події, які відбувалися в місті або селі. Задля перевірки

означеного показника ефективно використовувати творчі завдання.

Творче завдання «Турист»

Розроблено С. Матвієнко. Спрямована на визначення сформованості у

дітей уявлень про рідне місто.

Дітям пропонується розповісти людині, яка тільки-но приїхала з іншої

країни до нашого міста, улаштувати своєрідну екскурсію ним і розповісти

про найвизначніші та найулюбленіші куточки міста, надати якомога більше

інформації про його своєрідність та вказати, за що саме ти любиш своє місто.

Результати відповідей дітей та їхня участь у творчому завданні

оцінюється за трибальною системою:

3 бали (високий рівень показника) – не надає відповіді, не включається

до обговорення на підставі обмеженості уявлень про малу батьківщину –

рідне місто;

2 бали (середній рівень показника) – визначає обмежене коло знань та

уявлень стосовно міста; відповіді пов'язані із рідною вулицею або

дитячим садком;

1 бал (низький рівень показника) – знає достатню кількість інформації

про пам'ятки історії та культури міста, його парки, музеї, події сьогодення

тощо.

Важливим елементом проведення експериментальної роботи за інформаційно-змістовим компонентом патріотичної вихованості дошкільників є з'ясування обізнаності дошкільників з державними символами України, народними традиціями, обрядами, звичаями.

Методика «Державні символи України»

Розроблена Л. Шкрєбтієнко. Мета – виявлення знань дошкільників про

державні символи України.

Дітям пропонується з цілого ряду карток, на яких зображено прапори

та герби різних країн, якнайшвидше вибрати ті, на яких зображено прапор та

герб України. Надалі експериментальна робота доповнюється обговоренням

таких питань, як «Що означає герб України?», «Чому для прапора України

вибрано саме такі кольори?», «Які державні символи України ти ще знаєш

(гімн України)», «Як треба ставитися до державних символів України?».

Після постановки основних питань, з метою більш глибоко дослідження

ставлення дитини до державних символів країни, можна використовувати

додаткові питання, як-от: «Як потрібно поводитися, коли звучить гімн?», «Де

ви ще чули цю мелодію?» [39, с. 101].

З метою розширення можливостей діагностування обізнаності дітей символікою українського народу, відповідно до логіки експериментальної

частини дослідження, можна проводити роботу за картками, на яких

зображені символи України (вишитий рушник, калина, соняшник, лелека

тощо).

При оцінці відповідей дітей ураховуються аргументованість відповідей,

емоційність висловлювання. Відповіді дітей оцінюються за трибальною

системою:

3 бали (високий рівень показника) – знання символів України, повні,

емоційні висловлювання своїх думок з приводу їх застосування;

2 бали (середній рівень показника) – несистематизовані уявлення про

значення символів України та стосовно їх застосування;

1 бал (низький рівень показника) – фрагментарні уявлення про значення

символів України, небажання брати участь у виконанні завдання.

Узагальнені характеристики показників за когнітивним компонентом патріотичної вихованості старших дошкільників та рівнями його сформованості надано у табл. 2

Додаток Б**ПОРАДИ БАТЬКАМ****1. Говоріть із дітьми про Батьківщину.**

Дехто з батьків вважає, що про Батьківщину говорити з дошкільниками зайве або ще зарано. Однак цінність сімейних бесід і розмов саме в тому, що відбуваються вони найчастіше у безпосередній і довірливій атмосфері. І тоді розумне і влучне слово батька або матері, дідуся чи бабусі про Батьківщину глибоко входить у свідомість та серце малюків. Способи вирішення виховних завдань у родині дуже різноманітні: це батьківський авторитет, домашній побут, духовний і моральний клімат родини, праця, навчання, звичаї і традиції; суспільна думка, преса, радіо, телебачення, література, заняття спортом, свята тощо.

2. Відзначайте загальнонаціональне свято — День Незалежності України.

Доцільно започаткувати сімейну традицію щорічного святкування загальнонаціонального свята - Дня Незалежності України: побувати на святкових заходах, що проводять у рідному місті, за можливості брати в них участь, переглянути запис військового параду чи святкового концерту. Адже всі заходи спрямовані на патріотичне виховання. Традиційний їх перегляд сприятиме формуванню патріотичних почуттів молодого покоління. Бажано, щоб державні свята, події, історичні дати, як і родинні, не залишали байдужим жодного з її членів - від найстаршого до наймолодшого.

3. Говоріть про патріотичні справи батьків, розмірковуюте над минулим своєї Батьківщини.

Розповіді й бесіди-спогади про патріотичні справи батьків, розмірковування над минулим своєї Батьківщини водночас і уроками мужності для дітей, і передачею естафети від покоління до покоління. У такі хвилини діти почуваються єдиним цілим, невіддільним від героїчного минулого своїх предків.

4. Подорожуйте з дітьми Батьківщиною.

Подорожуючи дорогами нашої країни, батьки й ді- безпосередньо знайомляться з Батьківщиною, її культур минулим і сьогоденням, відвідують меморіальні комплекси які своєю емоційною силою впливу

пробуджують у серг дітей скорботу про полеглих, любов і повагу до людей, вибороти для них свободу і незалежність. За правильної позиції батьків такі подорожі можуть відіграти неоціненну роль у патріотичному вихованні дітей.

5. Залучайте дітей до творів української літератури мистецтва.

Прагніть, щоб за допомогою літератури і мистецтва дитина якомога раніше перейнялася долею героїчних люд: Після прочитання патріотичної літератури, розгляду репродукцій, фільмів, прослуховування музики, пісень, перегляду танців, вистав патріотичної тематики діти не залишать байдужими.

6. Будьте готові відповісти на запитання, навести приклади й докази, щоб переконати дітей в істинності або хибності їхніх суджень.

Дошкільний вік - це вік «чомусиків». Десятки запитань - найнесподіваніших і найрізноманітніших. І відразу ж свої міркування і висновки: правильні, неточні або помилкові. Тому батьки завжди мають бути готові відповісти, навести приклади й докази, щоб переконати дітей в істинності чи хибності їхніх суджень. Важливо, щоб у родині усвідомлювали позитивний і негативний впливи літератури, мистецтва, засобів інформації на патріотичне виховання дітей.

7. Залучайте дітей до сімейних традицій, звичаїв, обрядів, свят.

Сімейні традиції, звичаї, обряди, свята є водночас важливими засобами зміцнення родинних зв'язків та національно-патріотичної свідомості різних поколінь. Так, родинні традиції є своєрідним засобом захищеності кожного члена родини, позитивного сприймання світу, створення неповторних дитячих спогадів, власного самоствердження у суспільстві.

8. Виховуйте шанобливе ставлення до національних символів і святинь народу.

Саме у родинному середовищі дитина дізнається вперше про народні символи. Народними символами українців є батьківська хата, хліб, вишитий рушник, материнська пісня, верба і калина, сорочка, хрещатий барвінок, писанка і лелека. Всі вони наші давні обереги. Родина плекає любов та повагу до них.

Якщо за сімейним обіднім столом дитині показувати приклад бережного ставлення до хліба, то, безумовно, дитина і в дитячому садку, а потім у школі, в дорослому житті з повагою ставитиметься як до

самого хліба, так і до людей, які його виростили, і до землі, на якій він виріс, до свого краю, народу.

Батьки формують у своїх дітей шанобливе ставлення державних символів: Гімну, Прапора, Герба України.

9. Будьте взірцем для наслідування, відповідальними й обережними у своїх діях.

10. Розширюйте коло спілкування дитини з дорослими, однолітками, представниками інших національностей.

Розширюйте коло спілкування, обмінюйтеся досвідом із представниками інших сімей та родин, пізнавайте духовну спадщину та поширюйте свою. Дитина обов'язково має поступово, на практиці реального спілкування знаходити спільне та відмінне між собою та іншими людьми, кування дітей і дорослих із представниками людей інших країн, національних традицій, релігійних переконань, політичних поглядів, укладів життя та культури розвивав вміння поводитися природно, тактовно та гідно.

11. Використовуйте різні форми взаємодії з дітьми.

Для національно-патріотичного виховання дітей у родині використовуйте такі форми взаємодії з дітьми: власні бесіди-спогади; подорожі рідною країною; створюйте сімейні літописи; залучайте дітей до трудових справ; використовуйте твори літератури і мистецтва; беріть участь у масових заходах з нагоди національних і державних свят; долучайтеся до співпраці з ДНЗ, суспільними організаціями тощо. Якщо у родині виховують кількох дітей різного віку, то обирайте форми та методи національно-патріотичного виховання, враховуючи індивідуальні вікові, статеві, психологічні та інші особливості кожної дитини.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Пшенична Раїса Володимирівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15.03.2021
(дата)

Раїса Пшенична
(ім'я, прізвище)